

چارچوب نقش آفرینی سازمان‌های مدیریت و برنامه‌ریزی استان‌ها

علی ترابی کلاته قاضی^۱، محسن کشاورز^۲

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۲/۲۵

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۱۱/۳۰

چکیده

مدیران دولتی و صاحب‌نظران دریافته‌اند که رویکردهای سنتی به مدیریت جامعه و به‌کارگیری ساختارهای متمرکز و غیرمنعطف دیگر پاسخگوی شرایط پیچیده امروزی نیست؛ از طرفی با وجود اینکه حکمرانی مطلوب از مجموعه‌ای از اصول و رویه‌های مشترک و جهانی تبعیت می‌کند که بستگی به محیط جغرافیایی یا مقطع زمانی خاصی ندارد اما همواره بخش قابل‌توجهی از اصول و رویه‌های حکمرانی، متأثر از ملاحظات محیطی بوده و وابسته به شرایط زمانی و مکانی خاص است. شرایط اجتماعی و فرهنگی عصر حاضر، بلوغ مشارکت‌های سیاسی-اجتماعی مردمی و نیز مطالبه عمومی الگوهای حکمرانی مشارکت‌جو، زمینه را برای ارائه الگوهای حکمرانی متناسب با این بایسته‌ها فراهم کرده است. در همین راستا یکی از راهبردهای مهم تحول در حکمرانی، تمرکززدایی ساختاری و واگذاری کارها به مردم شناسایی شد. یکی از ساختارها و به عبارتی بهتر نهادهای نقش‌آفرین در حکمرانی، تشکیلاتی به نام سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان است. این تشکیلات با توجه به اسناد رسمی، در راستای تحقق حکمرانی استانی دارای شرح وظایف، اختیارات و سوابق خدمات‌گوناگون می‌باشد. این پژوهش در راستای تبیین شفاف‌تر حکمرانی استانی به تبیین نقش‌های سازمان‌های مدیریت و برنامه‌ریزی استان‌ها پرداخته است. در راستای نیل به این هدف از تحلیل مضمون اسناد منتشرشده و نظر خبرگان در گروه تمرکز بهره برده شده است. یافته‌های پژوهش بیانگر آن است که بر پایه اسناد مورد مطالعه، ۱۸۵ مضمون پایه، ۲۲ مضمون سازمان دهنده و چهار مضمون فراگیر تحت عناوین دیده‌بان، هادی، مجری و حامی برای سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان قابل‌تصور است.

واژگان کلیدی: حکمرانی، مردم، نقش مردم در حکمرانی، حکمرانی محلی.

۱. نویسنده مسئول: دکتری مدیریت دولتی دانشگاه علامه طباطبائی، عضو هیئت علمی پژوهشی دانشکده مدیریت دانشگاه

Email: alimahdiyar@chmail.ir

جامع امام حسین علیه‌السلام، تهران، ایران.

۲. دکتری اقتصاد دانشگاه مازندران، هیئت‌علمی پژوهشی دانشگاه جامع امام حسین علیه‌السلام، تهران، ایران.

Email: mohsen.e.i.s.p.a@gmail.com

مقدمه

برنامه‌ریزی رکن کلیدی برای دستیابی به توسعه محسوب می‌شود. فلسفه اصلی برنامه‌ریزی، تبیین مسیر دستیابی به چشم‌انداز مطلوب از جامعه و دولت است. در این تلقی، ترسیم یک وضعیت آرمانی اما ممکن و دست‌یافتی در کنار طراحی اقدامات راهبردی و اجرایی برای تحقق چنین امری، ماهیت اصلی برنامه‌ریزی توسعه را تشکیل می‌دهد. در رویکرد برنامه‌ریزانه به توسعه، تعارضات درونی و چالش‌های ساختاری موجود در نظامات اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و سیاسی جامعه به‌صورتی است که سازوکارهای خودکار و فارغ از مداخلات بیرونی، قابلیت و امکان غلبه بر این نهادهای معیوب را نداشته و وجود دولتی کارآمد و باظرفیت ضروری دانسته می‌شود. از این‌رو وجود نظام حکمرانی شفاف، کارا و اثربخش برای عبور از مشکلات ساختاری و دستیابی به وضعیت مطلوب به‌عنوان مقدمه مهم و کلیدی محسوب می‌شود.

کیفیت نقش‌آفرینی نظام حکمرانی در دستیابی به توسعه در دو سطح حکمرانی ملی و محلی قابل تحلیل است. هرچند شرط لازم برای اجرای سیاست‌های توسعه، وجود دولتی متمرکز و کارآمد در قلب نظام حکمرانی هر جامعه‌ای است، اما در صورتی که مشارکت توده مردم و نخبگان سیاسی و اجتماعی را رکن کلیدی در اجرای موفق سیاست‌های توسعه بدانیم، حضور مؤثر و اساسی دولت‌های محلی نیز مهم و سرنوشت‌ساز دانسته می‌شود. از این‌رو، توسعه علاوه بر دولت ملی با ظرفیت، نیازمند دولت‌های محلی کارآمد و اثربخش نیز است و از این‌جا نقش کلیدی استانداری به‌عنوان رکن محوری در حکمرانی محلی ایران مورد توجه جدی قرار خواهد گرفت.

در بین بخش‌های گوناگون استانداری‌ها در ایران، نقش و جایگاه سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان کلیدی و نیازمند بررسی و دقت بیشتر است. می‌توان مدعی شد که استانداری‌ها به‌عنوان مرکز مهم حکمرانی محلی در ایران محسوب شده و سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی هم به‌عنوان قوه عاقله در این ساختار حکمرانی قابل‌تعریف و جانمایی است. سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی بدین‌جهت کلیدی و قابل‌توجه محسوب می‌شود که جریان برنامه‌ریزی توسعه در هر استانی را طراحی و راهبری کرده و می‌تواند با نظم‌دهی و هماهنگی اقدامات دستگاه‌های زیرمجموعه استانداری، مسیر اجرای برنامه‌های ملی و محلی توسعه را تسهیل کند.

هدف تحقیق حاضر دستیابی به چهارچوب مفهومی در زمینه نقش آفرینی سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان به‌عنوان مرکز طراحی و راهبری برنامه توسعه در حکمرانی محلی استان محور است. بدین منظور در این تحقیق با گردآوری و تحلیل اسناد مربوطه با روش تحلیل مضمون، چهارچوب مفهومی از نقش سازمان‌های مدیریت و برنامه‌ریزی استان طراحی شده است.

مبانی نظری و پیشینه تجربی

مبانی نظری

مفهوم و ماهیت حکمرانی

حکمرانی در لغت به معنای اداره و تنظیم امور است و به رابطه میان شهروندان و حکومت‌کنندگان اطلاق می‌شود (رجبی و عرب، ۱۳۹۸).

موضوع حکمرانی از دهه ۱۹۸۰ به بعد به‌عنوان یک مبحث مهم در ادبیات توسعه به‌کار رفت (صادقیان و همکاران، ۱۳۹۹). به‌موجب برنامه توسعه سازمان ملل متحد (۱۹۹۷)، حکمرانی، اداره و ایجاد تعامل و ارتباط سازنده و متقابل میان سه رکن اقتصادی، سیاسی و اداری به‌منظور اداره خوب است. در این مفهوم، حکمرانی به تغییرات در نقش و وظایف دولت و سازوکارهای انجام وظایف با رعایت اصول و فرایندهایی اشاره دارد که در تلاش برای حل مسائل عمومی جامعه با رعایت و حفظ مصلحت عامه و ارتقای رفاه اقتصادی و اجتماعی و شرایط زیست بهتر است (بیسواس^۱ و همکاران، ۲۰۱۹). این وظایف، اصول و سازوکارها در ارتباط با مسائل گوناگون بوده که میزان اختیارات افراد و گروه‌ها، نقش‌ها و تعهدات و وظایف نهادها و سازمان‌ها را تعیین می‌کند و در ارتباط با شاخه اجرایی دولت است که از این طریق ابزار سیاست‌گذاری، تنظیم مقررات و ارزیابی اثر مقررات و سیاست‌های تنظیمی بر گروه‌های هدف می‌باشد (احمدی و مالکی، ۱۳۹۴). بدین لحاظ حکمرانی پیوند وثیقی با نوع ساختار حکومت دارد و ساختارهای مردم‌سالارانه از شرایط اولیه حکمرانی است (عالمیان، ۱۳۹۷). در تعریف یونسکو (۲۰۰۲)، حکمرانی به‌معنای سازوکارها، فرایندها و نهادهایی است که به واسطه آن‌ها شهروندان، گروه‌ها و نهادهای مدنی، منافع مدنی خود را دنبال می‌کنند، حقوق قانونی خود را به اجرا در می‌آورند و تعهدات خود را برآورده می‌سازند.

موضوع محوری حکمرانی، چگونگی دست یافتن به حکومتی است که بتواند زمینه‌ساز توسعه اقتصادی مردم‌سالار و برابرخواه باشد (فولی^۱ و همکاران، ۲۰۱۸).

حکمرانی با رویکردی هنجاری و ارزش‌مدارانه به شیوه صحیح، مفهوم جدیدی از دولت را در نظر می‌گیرد که به فرایند نوین اداره امور جامعه اشاره دارد. تغییراتی در نقش دولت ایجاد می‌کند و روش جدیدی برای اداره جامعه ارائه می‌کند و سرانجام اینکه حکمرانی، الگویی است در جهت اصلاح بخش عمومی، تقویت جامعه مدنی و تسریع مشارکت بخش خصوصی (هوپر^۲، ۲۰۱۷). در کوتاه‌ترین بیان، حکمرانی بر تغییر در توازن قدیمی میان دولت و جامعه مدنی استوار است. شیوه حکمرانی نشان می‌دهد، به همان نحو که ساختارهای رسمی دولت، یکی از ابزارهای اتخاذ و اجرای تصمیمات است، در سطح ملی نیز ساختارهای غیررسمی ممکن است وجود داشته باشند (اسکریبانو^۳ و همکاران، ۲۰۲۰). چشم‌انداز حکمرانی، مدعی است که بخش خصوصی و جامعه مدنی به واسطه میزان و حوزه نقششان در حل مسائل جمعی، بدون تکیه بر منابع رسمی دولت مشخص می‌شوند (اومری و مابروک^۴، ۲۰۲۰).

همچنین در نگاهی دیگر می‌توان این‌چنین اظهار داشت که موضوع حکمرانی باهدف دستیابی به توسعه انسانی پایدار مطرح‌شده که در آن بر کاهش فقر، ایجاد شغل و رفاه پایدار، حفاظت، تجدید حیات محیط زیست، رشد و توسعه زنان و... تأکید می‌شود، که همه این‌ها با حکمرانی امکان تحقق می‌یابد. همچنین حکمرانی شامل طیف وسیعی از ساخت مفاهیمی مانند توسعه پایدار، توسعه روستایی و شهری و پیشرفت اقتصادی و اجتماعی با رویکرد مشارکتی و شفافیت و به‌موازات ویژگی‌های غالب راهبردهای اجرای سیاست است (سنجرانی، ۱۳۹۶).

تمرکززدایی

مقصود از تمرکززدایی، توزیع و پراکنده ساختن قدرت سیاسی و اداری، تصمیم‌گیری و اجرای آن در میان نهادها، سازمان‌ها و ساختارهای گوناگون مدنی در سطح ملی است (فروغی ابری و سهامی، ۱۳۹۳: ۱۱۷). عدم‌تمرکز نظام سیاسی روشی است که در آن دولت مرکزی حق و اختیار تصمیم‌گیری و گاهی امکانات مادی لازم را به نهادهای محلی، که متصدیان آن بسته به توسعه سیاسی

-
1. Foley at all
 2. Hopper
 3. Escribano at all
 4. Omri, A., & Mabrouk, N. B.

کشور توسط مردم همان محل انتخاب شده‌اند، واگذار می‌کند (غفاری و رستم‌پور، ۱۳۹۹). کارلسن (۱۹۹۹) تمرکززدایی را حرکتی از مرکز به سمت پیرامون می‌داند که باعث کاهش تدریجی درجه تمرکز و افزایش درجه عدم تمرکز می‌شود (آبیار و همکاران، ۱۳۹۶: ۱۷۸-۱۷۷). هدف از تمرکززدایی انتقال مسئولیت برنامه‌ریزی، مدیریت، تخصیص منابع از دولت مرکزی به سازمان‌های پیرامونی آن از قبیل واحدهای وزارتخانه‌ها و سازمان‌های دولت مرکزی، سطوح پایین‌تر دولت مرکزی، مسئولین منطقه‌ای و یا سازمان‌های داوطلبانه یا خصوصی غیردولتی است (غفاری و رستم‌پور، ۱۳۹۹).

رویکرد دیگری در تعریف تمرکززدایی به تحویل دادن مقداری از قدرت و اختیارات اداری و یا مسئولیت به سطوح پایین‌تر سازمان‌ها و وزارتخانه‌های مرکزی اشاره دارد که با این اقدام قدرت اداری در داخل دولت مرکزی بازتوزیع می‌شود. پیشرفت جوامع و به تبع آن افزایش سطح آگاهی و توانایی مردم در درک نیازها و راه‌های برآوردن آن‌ها، ضرورت مداخله آن‌ها را در اداره امور بیشتر کرده است. این روند نیز به جز از طریق سازمان‌دهی آن‌ها در شکل نهادهای مشارکتی محلی و منطقه‌ای امکان‌پذیر نیست. از این‌رو برای نیل به توسعه، تنوع در ساختار حکومتی، تمرکززدایی و واگذاری اختیارات به سطوح پایین‌تر مطرح شده است (غفاری و رستم‌پور، ۱۳۹۹). تمرکززدایی با هدف ارتقای سطح مردم‌سالاری، توسعه، امنیت عمومی و ارائه خدمات باکیفیت عمومی انجام می‌پذیرد. تمرکززدایی در اشکال و قالب‌های گوناگونی اعمال می‌شود اما غالباً به صورت تغییر قوانین سازمانی که تقسیم‌کننده منابع و مسئولیت میان سطوح گوناگون دولت است اعمال می‌گردد. تمرکززدایی در گذشته میان کشورهای سوسیالیستی بلوک شرق، شیوه‌ای برای حمایت از عامه مردم به‌شمار می‌رفته است. از نظر برخی از متخصصان اروپایی، تمرکززدایی در تصمیم‌گیری و کنترل نهادها و زیرشاخه‌های آنان، ابزار مؤثر و کارآمدی در بهبود خدمات اجتماعی است (غفاری و رستم‌پور، ۱۳۹۹). برخی از نخبگان بر این باور هستند که تمرکززدایی قدرت سیاسی یکی از مهم‌ترین ویژگی‌های جوامع توسعه‌یافته همانند آمریکا است. در یک نظام سیاسی غیرمتمرکز شهروندان فرصت بیشتری برای شرکت در فرایند تصمیم‌گیری دارند زیرا کل فرایند تصمیم‌گیری به واحدهای کوچک‌تری تقسیم می‌شود. بنابراین دولت غیرمتمرکز نسبت به یک نظام اداری متمرکز دسترسی و کنترل بیشتری به دیوان‌سالاری برای شهروندان فراهم کرده است و دموکراسی و مشارکت مردم را تبدیل به واقعیت می‌کند. برخی از مهم‌ترین مؤلفه‌های تمرکززدایی به این شرح است: تحدید قانونی قدرت سیاسی فردی، تأسیس و استقرار نهادهای مستقل از ساختار بوروکراتیک، تفکیک قوا، تأسیس

نهادهای مدنی، تأسیس شوراهای محلی و تأسیس مجلس نمایندگان برای نمایندگی از توده (فروغی ابری و سهامی، ۱۳۹۳: ۱۱۷).

حکمرانی و تمرکززدایی

از دیدگاه بانک جهانی تمرکززدایی به معنی انتقال اختیارات و وظایف بخش عمومی از جمله سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی تأمین مالی و اجرای سیاست‌ها از دولت مرکزی به دولت‌های محلی یا سازمان‌های دولتی یا به بخش خصوصی است.

عدم تمرکز^۱ به معنی انتقال قدرت از مقامات مرکزی به سطوح پایین در دولت‌های محلی است. اما از مرکزیت خارج شدن^۲ یعنی دولت مرکزی اختیاراتی را به دولت‌های محلی واگذار نمی‌کند، بلکه دستگاه‌های اجرایی و کارکنان دولت را در حوزه‌های محلی گوناگون کشور از نظر جغرافیایی توزیع می‌کند (عباسی و همکاران، ۱۳۹۴).

یکی از روش‌های متداول برای ارزیابی حکمرانی خوب در کشور، بررسی میزان عدم تمرکزگرایی و میزان تمرکززدایی در سیاست‌ها است (شنگ^۳، ۲۰۰۸: ۲). مؤلفه‌های بسیاری از تمرکززدایی به حکمرانی خوب مرتبط است زیرا تمرکززدایی نقش بسیار مهم و اثرگذاری در حکمرانی خوب دارد. به عبارتی روابط استواری میان تمرکززدایی موفق و حکمرانی خوب برقرار است. رابرت چارلیک پیرامون رابطه میان تمرکززدایی و حکمرانی خوب بیان می‌دارد که تمرکززدایی روشی است برای ایجاد مراکز چندگانه جهت مشارکت در تصمیم‌گیری که این به نوبه خود مدیریت بهتر و پاسخگویی را که از مهم‌ترین فاکتورهای حکمرانی خوب هستند در پی خواهد داشت (چارلیک^۴، ۱۹۹۲).

حکمرانی محلی و استانی

حکمرانی در سطح کلان نشان می‌دهد که دولت به چه میزان منابع عمومی را برای منافع عمومی مصرف می‌کند. بنابراین استان‌های کشور به‌عنوان نهاد اجرایی و ناظر بر مصوبات دولتی در سطح هر استان باید از الگوی مناسبی برای حکمرانی توسعه اقتصادی استفاده کنند (پناهی و همکاران، ۱۴۰۰).

-
1. Decentralization
 2. Deconcentration
 3. Sheng
 4. Charlick

یکی از سطوح حکمرانی که اخیراً مورد توجه بسیاری از اندیشمندان، سیاستمداران و شهروندان است، حکمرانی محلی است (صفر، ۱۳۹۶: ۶). حکمرانی محلی به‌دنبال این است که به شکل هنجارمندی تمرکز را از همه ارکان سیاسی، اقتصادی، اداری، جغرافیایی، فنی، اجتماعی و... حکومت مرکزی دور کند، حقوق برحق اقلیت‌ها را محقق سازد، عدالت فضایی- اجتماعی را برپا و دموکراسی حقیقی را نمایان سازد. از طریق کنش متقابل و همکاری مشترک دولت محلی با دولت مرکزی است که توسعه، رفاه، رشد اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی نصیب ساکنان واحد جغرافیایی محلی می‌شود. حکمرانی محلی در قالب دولت محلی، اعمال اقتدار سیاسی، اقتصادی و اداری در مدیریت امور جامعه محلی و شامل سازوکارها و جریان‌ها و نهادهایی است که از طریق آن‌ها شهروندان و گروه‌ها علاقه‌شان را ابراز و حقوق قانونی‌شان را اعمال می‌کنند، تعهداتشان را انجام می‌دهند و به تعدیل تفاوت‌هایشان می‌پردازند (زرقانی و احمدی، ۱۳۹۸: ۱۳۴ و ۱۲۱) در واقع در حکمرانی محلی، شبکه‌ای از کنشگران حکومت محلی، بخش خصوصی، تشکل‌های غیردولتی، مدنی و نمایندگان دولت مرکزی، اولویت‌ها و مسائل محلی را شناسایی و برای تحقق خواست‌ها و رفع مشکلات با یکدیگر همکاری می‌کنند. با توجه به ماهیت نظام‌های سیاسی متمرکز و گستره امور و میزان اختیاراتی که به سطوح محلی واگذار می‌شود، این سطح از حکمرانی نیز ارتباطی تنگاتنگ با حکمرانی در مقیاس ملی دارد و از همین رو وضعیت آن بازتابی از کیفیت، چالش‌ها و مسائل موجود در زمینه حکمرانی در سطح ملی است. در این راستا راهبردهای یک حکمرانی مدبرانه در سطح محلی نیز همانند حکمرانی در مقیاس ملی است. از این‌رو الگوی حکمرانی خوب به‌مثابه راهبردی است که از ظرفیت‌های لازم برای حل مسائل در سطح محلی نیز برخوردار است (میرزاده کوه‌شاهی، ۱۴۰۱).

سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان‌ها

پیشینه تاریخی

سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور از ادغام دو سازمان برنامه‌بودجه و سازمان امور اداری و استخدامی کشور شکل گرفته است که دارای پیشینه‌ای تاریخی به‌شرح مختصر زیر می‌باشد: در سال ۱۳۱۶ هجری شمسی، به‌منظور هماهنگ کردن فعالیت‌های عمرانی و لزوم تهیه برنامه‌هایی برای رشد اقتصادی و اجتماعی کشور شورایی تحت عنوان شورای اقتصادی تشکیل و در ۱۷ فروردین سال ۱۳۲۵ به‌موجب تصویب‌نامه هیئت‌وزیران هیئتی به‌نام هیئت تهیه نقشه اصلاحی و عمرانی کشور شکل گرفت. هیئت دولت پس از دریافت گزارشات ارائه‌شده از سوی این هیئت در مردادماه سال ۱۳۲۵ برای رسیدگی به برنامه‌های ارائه‌شده از سوی وزارتخانه‌ها تصویب کرد هیئت

جدیدی به نام هیئت عالی برنامه تشکیل گردد. هیئت عالی برنامه در سال ۱۳۲۷ لایحه قانون برنامه هفت ساله عمرانی کشور را تهیه و به مجلس وقت ارائه کرد. در این لایحه برای نخستین بار با توجه به لزوم جلوگیری از ایجاد اصطکاک بین سازمان‌هایی که عملیات مشابهی انجام می‌دادند و همچنین لزوم تحول اقتصادی کشور از سوی دیگر، پیشنهاد کردید تا اجرای برنامه‌ها از طریق همکاری بین دوایر دولتی و سازمان‌های وابسته به دولت از یک طرف و سازمانی خاص به نام سازمان برنامه از طرف دیگر انجام پذیرد. به این ترتیب در مهرماه ۱۳۲۷ اداره‌ای به نام اداره دفتر برنامه تأسیس شد که بعداً این اداره سازمان موقت برنامه نامیده شد. در نهایت طبق قانون مصوب ۲۶ بهمن ۱۳۲۷ سازمان برنامه تشکیل گردید.

با تصویب قانون برنامه بودجه در ۱۵ اسفند ۱۳۵۱ سازمان برنامه به دلیل انتقال وظیفه تهیه و تدوین تمامی بودجه به آن، سازمان برنامه بودجه نامیده شد.

سازمان امور اداری و استخدامی کشور

در سال ۱۳۳۴ شمسی اداره کل طبقه‌بندی مشاغل وابسته به وزارت دارایی به وجود آمد که هدف آن برقراری هماهنگی در حقوق و مزایای مستخدمان کشوری و به‌طور کلی اجرای اصل حقوق مساوی برای کار مساوی در محدوده نظام طبقه‌بندی مشاغل بود. در سال ۱۳۳۷ اداره کل مذکور به سازمان خدمات کشوری تغییر نام یافت و از وزارت دارایی منتزع و تحت نظر نخست‌وزیر قرار گرفت. فکر تجدیدنظر در مقررات استخدامی و ایجاد مرکزی برای نظارت امور استخدامی کشور روزبه‌روز قوت بیشتری می‌گرفت تا اینکه در سال ۱۳۴۰ شورای عالی اداری کشور شکل گرفته و کار تدوین قانون استخدام کشوری را از سر گرفت. شورای عالی اداری با بررسی کلیه قوانین و مقررات استخدامی کشور و مقایسه آن با چندین کشور پیشرفته و در حال توسعه و همچنین بحث و مذاکره با صاحب‌نظران، طرح مقدماتی لایحه استخدام کشوری را تهیه کرد. این لایحه پس از بررسی و تجدیدنظر در هیئت‌رئیس شورای عالی اداری کشور و کمیسیون منتخب در هیئت دولت و کمیسیون استخدام مجلس شورای ملی در تاریخ ۱۳۴۵/۳/۳۱ در یازده فصل به تصویب رسید. به موجب این قانون شورای عالی اداری جای خود را به سازمانی تحت عنوان سازمان امور اداری و استخدامی کشور داد.

سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور (ادغام سازمان برنامه بودجه و امور اداری استخدامی کشور)

سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور بر اساس مصوبه هشتادوششمین جلسه شورای اداری (در تاریخ ۱۳۷۸/۱۲/۱۱) به منظور تحقق مطلوب وظایف و اختیارات رئیس‌جمهور موضوع اصل ۱۲۶

قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و تأمین یکپارچگی در مدیریت کلان و فراهم کردن زمینه تحقق مطلوب اهداف برنامه توسعه اقتصادی اجتماعی و فرهنگی کشور از ادغام دو سازمان برنامه‌ریزی و امور اداری و استخدامی کشور تشکیل شد و فعالیت‌های خود را از تیرماه سال ۱۳۷۹ آغاز کرد.

انحلال سازمان و تشکیل معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس‌جمهور

در سال ۱۳۸۶ شورای عالی اداری در یک‌صدوسی‌وسومین جلسه خود، در راستای تحقق چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران در افق ۱۴۰۴ و سیاست‌های کلی نظام و برنامه چهارم توسعه و به‌منظور حسن اجرای اصول ۶۰، ۱۲۴ و ۱۲۶ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و اجرای مفاد ماده ۱۵۴ برنامه چهارم توسعه تصویب نمود:

معاونت نظارت و هماهنگی بر سیاست‌های اقتصادی و علمی معاون اول رئیس‌جمهور، معاونت هماهنگی و نظارت راهبردی نهاد ریاست‌جمهوری، سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور و مؤسسات وابسته آن، با تمام وظایف و اختیارات و مسئولیت‌ها و داریی و تعهدات و اعتبارات و امکانات و نیروی انسانی، ادغام و با عنوان دو معاونت به نام‌های معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس‌جمهور و معاونت توسعه مدیریت و سرمایه انسانی رئیس‌جمهور فعالیت نمایند. در استان‌ها نیز به تبع آن سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی با استانداردها ادغام و تحت عنوان معاونت برنامه‌ریزی استانداری ادامه فعالیت نماید که بعداً نام آن به معاونت برنامه‌ریزی و اشتغال تغییر یافت.

احیای سازمان

با دستور رئیس‌جمهور و تصویب شورای عالی اداری با ادغام دو معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی و توسعه مدیریت و سرمایه انسانی رئیس‌جمهور، سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور احیاء گردید. در تاریخ ۸ دی‌ماه سال ۱۳۹۳ حسن روحانی رئیس‌جمهور وقت در اجرای اصل ۱۲۶ قانون اساسی طی حکم جدید محمدباقر نوبخت را به‌عنوان معاون رئیس‌جمهور و رئیس سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور منصوب کرد.

وظایف سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان

- ✓ هماهنگی و راهبری نظام برنامه‌ریزی استان در چارچوب نظام برنامه‌ریزی کشور.
- ✓ بررسی، تهیه و تدوین برنامه‌های توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی بلندمدت، میان‌مدت و کوتاه‌مدت استان.

- ✓ تهیه و تدوین طرح آمایش سرزمینی استان در چارچوب ضوابط ملی آمایش کشور متناسب با ظرفیت‌ها و امکانات جغرافیایی استان.
- ✓ بررسی، تهیه و تدوین برنامه‌ها و سیاست‌های اجرایی امور اشتغال و سرمایه‌گذاری در استان.
- ✓ توسعه و تجهیز منابع استانی با تأکید بر حذف وابستگی به درآمدهای نفت و گاز.
- ✓ تهیه و تنظیم، توزیع، ابلاغ، مبادله موافقت‌نامه و تخصیص اعتبارات استان در چارچوب ضوابط، بخشنامه‌ها و دستورالعمل‌های بودجه سنواتی.
- ✓ نظارت و ارزیابی برنامه‌بودجه استان.
- ✓ نظارت بر اجرای طرح‌های عمرانی و فنی (تملک دارایی‌های سرمایه‌ای) ملی و استانی و گزارش‌گیری از پیشرفت برنامه‌ها و ارزیابی آن‌ها.
- ✓ بررسی و تعیین صلاحیت و رتبه‌بندی و ارزشیابی پیمانکاران، مشاوران و کارشناسان استان و ارتقاء و تقویت ظرفیت کمی و کیفی آن‌ها.
- ✓ راهبری امور توسعه مدیریت و سرمایه انسانی در سطح دستگاه‌های اجرایی استان.
- ✓ راهبری استقرار دولت الکترونیک، چرخه بهره‌وری و نظام‌های نوین مدیریتی در سطح استان.
- ✓ نظارت و ارزشیابی جامع مدیریت عملکرد اعم از برنامه‌ها، سیاست‌ها، فرایندها، فعالیت‌ها و پروژه‌ها در سطح استان.
- ✓ نظارت بر اجرای نظام فنی و اجرایی، تدوین ضوابط و معیارهای فنی، در سطح استان.
- ✓ راهبری و اجرای فعالیت‌های آماری در چارچوب نظام آماری کشور، تهیه نقشه و ارائه اطلاعات مکانی استان.
- ✓ انجام وظایف مصرح در ماده (۴۴) قانون الحاق موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) مصوب اسفند ۱۳۹۳ مجلس شورای اسلامی و دبیری شورای برنامه‌ریزی و توسعه و شورای فنی استان.
- ✓ ظرفیت‌سازی جهت استفاده از سازوکارهای مشارکت عمومی غیردولتی در اجرای پروژه‌های استان.

نمودار سازمانی سازمان‌های مدیریت و برنامه‌ریزی استانی، با عنایت به ابلاغیه شماره ۲۰۶/۹۳/۱۲۹۹۱ مورخ ۱۳۹۳/۹/۲۶ رئیس‌جمهور و رئیس شورای عالی اداری و بند (۲) مصوبه شورای مزبور که مقرر داشته است: «تمامی وظایف، اختیارات و فعالیت‌های مربوط به این سازمان در سطح استان شامل؛ برنامه‌ریزی، بودجه‌ریزی، توسعه مدیریت و سرمایه انسانی، فنی، نظارت و تدوین سیاست‌های برنامه‌ای استانی، از استانداری‌های کشور منتزع و سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان‌ها تشکیل می‌شود»، ابلاغ شده است.

پیشینه تجربی

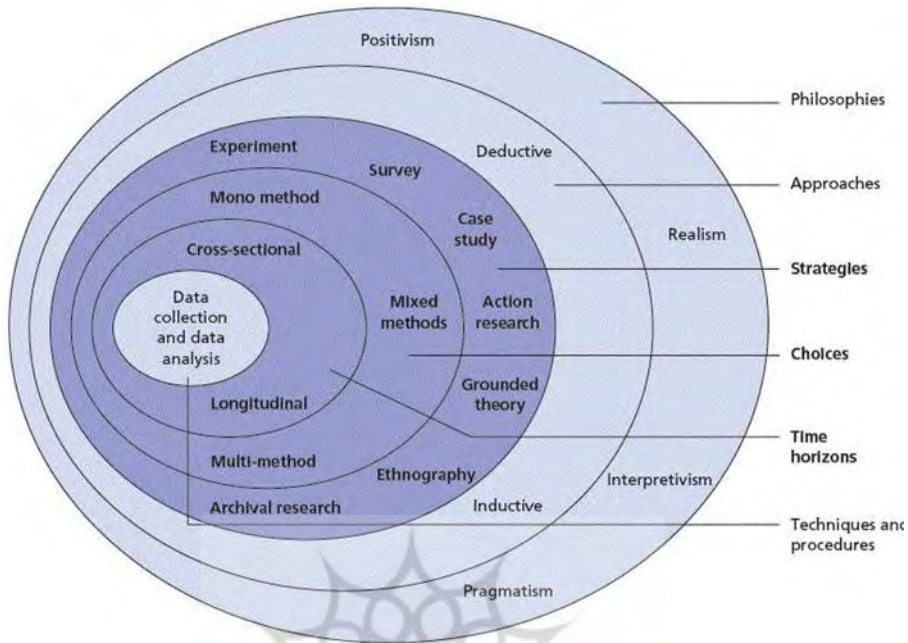
۱. غفاری و رستم‌پور (۱۳۹۹) در مقاله‌ای با عنوان «نسبت تمرکزگرایی و حکمرانی خوب در دولت‌های نهم و دهم»، با کاربست روش توصیفی تحلیلی و استفاده از داده‌های کتابخانه و بهره‌گیری از چارچوب نظری حکمرانی خوب در پی پاسخ دادن به این سؤال اصلی پژوهش است که چه نسبتی میان تمرکزگرایی و حکمرانی خوب در دولت‌های نهم و دهم جمهوری اسلامی ایران وجود دارد. فرضیه پژوهش نیز بدین صورت است که میان تمرکزگرایی و حکمرانی خوب رابطه عکس وجود دارد زیرا شاخصه‌ای شش‌گانه حکمرانی مطلوب جهت تحقق نیازمند جامعه تمرکززدا است، درحالی‌که محمود احمدی‌نژاد به دلیل تمایل به مدیریت مستقیم بر بسیاری از نهادها و سازمان‌های کلان سیاسی و مدیریتی کشور، نظام سیاسی تمرکزگرای شدیدی به وجود آورده بود که موجب شد بسیاری از شاخص‌های حکمرانی خوب محقق نشود.

۲. خلیلی (۱۴۰۱) در پژوهش خود با نام «مسائل و چالش‌های حکمرانی محلی در استان تهران»، به بررسی و تحلیل مسائل و چالش‌های حکمرانی محلی در استان پرداخته است. بدین منظور، ابتدا با بهره‌گیری از مصاحبه باز با خبرگان و مسئولین اجرایی استان، مسائل تهران و چالش‌ها استخراج شده و سپس با استفاده از نرم‌افزار میک‌مک به تحلیل ساختاری این مسائل و چالش‌ها پرداخته شده است. نتایج و یافته‌ها حکایت از آن دارد که مسائل و چالش‌های حکمرانی استان تهران ناشی از چهار حلقه ناکارآمدی، نارضایتی، محرومیت و ناامنی است که بیش از آنکه مردم در آن‌ها نقش داشته باشند، دولت ساخته/ پایه هستند و بنابراین برای حل این مسائل بیش و پیش از هر چیز باید قواعد حکمرانی ملی و استانی از طریق کاهش نقش دولت در امور اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و حتی سیاسی اصلاح شود.

۳. میرزاده کوه شاهی (۱۴۰۰) در مقاله خود تحت عنوان «تحلیل چالش‌ها و مسائل امنیتی استان هرمزگان از منظر حکمرانی محلی» درصدد پاسخگویی به این پرسش است که مهم‌ترین مسائل استان هرمزگان به‌مثابه یک واحد محلی از منظر حکمرانی چیست؟ بر اساس نتایج پژوهش، سوء مدیریت، سیاست‌زدگی، فقدان شایسته‌سالاری، عدم توسعه مبتنی بر آمایش سرزمین، فقدان زیرساخت‌ها، رکود اقتصادی، بیکاری، بحران مدیریت منابع آب، نابرابری و عدم توازن منطقه‌ای و تضعیف اقتصاد روستایی ۱۰ مسئله مهم حکمرانی محلی و کشورداری در استان هرمزگان است. تحلیل مسائل یادشده نشان داده است برای تقویت حکمرانی محلی، رویکرد نظام‌مند، روابط شبکه‌ای و ساختارهای پیچیده باید مورد توجه کارگزاران محلی قرار گیرد و بینش حکمرانی در آنان تقویت شود به‌گونه‌ای که جزء بینی و کلان‌نگری به‌صورت توأمان مورد توجه باشد. همچنین نیروی انسانی موردنیاز حکمرانی خوب در سطح محلی، باید قابلیت تصمیم‌گیری، نظارت و راهبری مسائل را با توجه به دو سطح ملی و محلی داشته باشد و درنهایت با توجه به بعد زمان، کارگزاران محلی علاوه بر داشتن اختیارات لازم، از توان آینده‌نگری برخوردار باشند.

روش پژوهش

پیمایش پژوهش یک الگوی شش‌لایه است که فلسفه، رویکرد، راهبرد، انتخاب، بازه زمانی و روش گردآوری داده‌ها را مشخص می‌کند. این الگوی چندلایه، فرایندهای انجام پژوهش را نشان می‌دهد. بر اساس این الگو، یک پژوهش از لایه‌های گوناگونی تشکیل می‌شود که در آن هر لایه متأثر از لایه بالاتر است. این لایه‌ها عبارت از فلسفه پژوهش، رویکرد پژوهش، راهبرد پژوهش، انتخاب پژوهش بازه زمانی پژوهش و روش گردآوری داده‌هاست (ساندرس و دیگران، ۲۰۰۹: ۱۳۸).

تصویر ۱: لایه‌های گوناگون در پیاز پژوهش

این پژوهش از نظر ماهیت در دسته پژوهش‌های توسعه‌ای و از منظر روش‌شناختی و راهبرد گردآوری و تجزیه و تحلیل داده‌ها، در زمره پژوهش‌های کیفی قرار می‌گیرد. این پژوهش از نظر فلسفه‌های پژوهش، تفسیری و رویکرد آن نیز استقرایی است. همچنین نوع این پژوهش نیز اکتشافی محسوب می‌شود. در پژوهش‌هایی که رویکرد اکتشافی دارند، اولین اقدام در جهت ارائه یک چارچوب مفهومی، شناسایی مؤلفه‌ها و عناصر مورد مطالعه است، در چنین پژوهش‌هایی که به‌طور عمده اکتشافی و به دنبال ساخت مفاهیم، الگوها و چارچوب‌ها است، اغلب یافته‌های نهایی از پیش معلوم نیست (باومارد، ۲۰۰۱: ۷۹).

روش گردآوری اطلاعات

به منظور گردآوری اطلاعات لازم برای دستیابی به چهارچوب مفهومی از نقش آفرینی سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان با رجوع به اسناد بالادستی موجود پیرامون ماهیت و شرح وظایف این سازمان، در مجموع ۱۰ عنوان سند مرتبط جمع‌آوری گردید. این اسناد به‌عنوان پایه اصلی تحلیل مورد استفاده قرار گرفته است. در جدول زیر، عناوین اسناد جمع‌آوری شده ارائه شده است.

جدول ۱: اسناد مورد مطالعه در تحقیق حاضر

ردیف	عنوان سند	ردیف	عنوان سند
۱	تشریح وظایف نظام فنی و اجرایی	۶	آئین‌نامه روش کار شورای فنی استان
۲	شرح وظایف واحدهای الحاقی نقشه و اطلاعات مکانی به سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان	۷	شرح وظایف گروه برنامه‌ریزی، آمایش و بهره‌وری
۳	قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) معرفی سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان	۸	وظایف معاونت هماهنگی برنامه‌بودجه
۴	اهداف و وظایف معاونت آمار و اطلاعات	۹	شرح وظایف شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان
۵	شرح وظایف گروه امور اقتصادی	۱۰	آئین‌نامه شورای اجرایی برنامه‌ریزی و توسعه استان

روش تحلیل اطلاعات

در پژوهش حاضر به منظور تجزیه و تحلیل اطلاعات از روش تحلیل مضمون استفاده شده است. این روش از جمله روش‌های تفسیری برای تحقیقات کیفی محسوب می‌شود که بر اساس طبقه‌بندی داده‌ها به مضامین خاص و با هدف درک پیچیدگی‌های یک مسئله مورد بهره‌برداری قرار می‌گیرد (لمان و دیگران، ۲۰۱۹: ۴). این روش یک رویکرد کاملاً انعطاف‌پذیر را ارائه می‌دهد که می‌تواند مطالعه داده‌های مفصل و درعین حال پیچیده را ممکن سازد (نول، ۲۰۱۷: ۲). منظور از مضمون در تحلیل‌های تماتیک، کدهایی است که دارای یک مرجع مشترک بوده و از درجه کلی بالایی برخوردار است به گونه‌ای که ایده‌ها را حول موضوع تحقیق منسجم می‌سازد (وصی مرادی، ۲۰۱۶: ۱۰۱). این کدها به عنوان برجسب‌هایی هستند که برای بخش‌هایی از داده‌ها اعمال می‌شوند که با سؤالات تحقیق مرتبط هستند. کدها، ساختمان‌های تجزیه و تحلیل هستند. اگر تحلیل را به مثابه یک‌خانه آجری با سقف کاشی بدانیم، مضامین، دیوارها و سقف و کدها، آجرها و کاشی‌های مجزا است (کلارک و براون، ۲۰۱۲: ۶۱). در این روش، داده‌های منتهی تحلیل شده و داده‌های پراکنده و متنوع به داده‌های غنی و تفصیلی تبدیل می‌گردند (عابدی جعفری و دیگران، ۱۳۹۰: ۱۵۳). تحلیل مضمون را باید روش ویژه‌ای در نظر گرفت که یکی از مزایای آن، انعطاف‌پذیری است. برخلاف برخی روش‌های کیفی، تحلیل مضمون به چارچوب نظری از پیش تعیین شده‌ای وابسته نیست و از این روش می‌توان

در چارچوب‌های نظری متفاوت و برای امور گوناگون، هم برای بیان و هم برای تبیین واقعیت استفاده کرد (کمالی، ۱۳۹۷: ۱۹۳). این روش به شناسایی و تحلیل الگوهای معنایی یک موضوع اختصاص داشته و ابزاری کاربردی برای تحقیقات اکتشافی است. به‌طور کلی روش تحلیل مضمون سنگ بنای روش‌های تجزیه و تحلیل کیفی محسوب می‌شود (هرزوغ، ۲۰۱۹: ۴۶). هدف از تجزیه و تحلیل مضمون، شناسایی الگوهای موجود در داده‌ها و استفاده از آن‌ها در پاسخ به پرسشی از چیستی یک موضوع است. لذا تحلیل مضمون چیزی بیشتر از خلاصه کردن داده‌ها بوده و قوت آن منوط به ارائه یک تفسیر معنا بخش و جدید از مسئله است (ماگوئر و دلانت، ۲۰۱۷: ۵۳).

یکی از روش‌های پرکاربرد در تحلیل مضمون استفاده از الگوی شبکه مضامین است که آتراید-استرلینگ (۲۰۰۱) توسعه داده‌اند. آنچه شبکه مضامین عرضه می‌کند، نقشه‌ای شبیه تارنما به‌مثابه اصل سازمان‌دهنده و روش نمایش است. شبکه مضامین، بر اساس روندی مشخص، مضامین پایه (کدها و نکات کلیدی متن)، مضامین سازمان‌دهنده (مضامین به‌دست‌آمده از ترکیب و تلخیص مضامین پایه) و مضامین فراگیر (مضامین عالی دربرگیرنده اصول حاکم بر متن به‌مثابه کل) را نظام‌مند می‌کند؛ سپس این مضامین به‌صورت نقشه‌های شبکه تارنما، رسم و مضامین برجسته هر یک از این سه سطح همراه با روابط میان آن‌ها نشان داده می‌شود. (عابدی جعفری و دیگران، ۱۳۹۰: ۱۷۰). آنچه شبکه مضامین ارائه می‌کند یک شبکه وب مانند به‌عنوان یک الگوی سازمان‌دهنده است و رویه‌های مشخصی نیز برای رسیدن از متن به تفسیر فراهم می‌سازد. لذا روش تحلیل مضامین یک روش مکمل برای ابزارهای موجود در تحلیل کیفی است (آتراید و استرلینگ، ۲۰۰۱: ۹۵).

در این پژوهش مطابق با الگوی عابدی جعفری و همکاران (۱۳۹۰) فرایند تحلیل مضمون در

سه مرحله اصلی و شش گام فرعی به‌شرح زیر صورت می‌گیرد:

مرحله اول: تجزیه و توصیف متن؛

گام اول: آشنا شدن با متن؛

گام دوم: کدگذاری اولیه؛

گام سوم: جست‌وجو و شناخت مضامین؛

مرحله دوم: تشریح و تفسیر متن؛

گام چهارم: ترسیم شبکه مضامین؛

گام پنجم: تحلیل شبکه مضامین؛

مرحله سوم: ترکیب و ادغام؛

گام ششم: تدوین گزارش (عابدی جعفری و دیگران، ۱۳۹۰: ۱۷۸).

برای گردآوری داده‌ها مبتنی بر روش تحلیل مضمون، پژوهشگران با غوطه‌وری در اسناد مرتبط با ماهیت و شرح وظایف سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان، هر سه گام تجزیه و توصیف، تشریح و تفسیر، و ادغام و ترکیب متن را انجام داده و به مسائل فراگیر، سازمان‌دهنده و پایه رسیده و در نهایت به صورت پنل خبرگانی، داده‌ها را اعتباربخشی کرده و شبکه مضامین را کامل نمودند.

یافته‌های پژوهش

جهت تحلیل مضمون، محتوای ۱۰ سند مبنای تحقیق مورد بررسی قرار گرفت و در مجموع ۱۸۵ مضمون پایه استخراج گردید. در جدول زیر نمونه‌ای از مضامین مستخرج از اسناد مورد اشاره قرار گرفته است.

جدول ۲: نمونه مضامین پایه مستخرج از اسناد مورد مطالعه

ردیف	عنوان سند	مضمون پایه
۱	اهداف و وظایف معاونت آمار و اطلاعات	آماده‌سازی جهت انتشار نتایج طرح‌های آماري
۲	شرح وظایف گروه امور اقتصادی	راهبري و نظارت بر توسعه مشارکت بخش غیردولتي
۳	معرفی سازمان	تهیه و تنظیم، توزیع، ابلاغ، مبادله موافقت‌نامه و تخصیص اعتبارات استان در چارچوب ضوابط، بخشنامه‌ها و دستورالعمل‌های بودجه سنوati
۴	آئین‌نامه روش کار شورای فنی استان	فراهم کردن امکان استفاده حداکثري از توان فنی و مهندسي دولتي و غیردولتي در استان
۵	وظایف معاونت هماهنگی برنامه‌بودجه	بررسی و مبادله موافقت‌نامه‌های اعتبارات هزینه‌ای، تملک دارایی‌های سرمایه‌ای، تملک دارایی مالی و ردیف‌های متفرقه با دستگاه‌های اجرایی
۶	شرح وظایف شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان	شناخت و اولویت‌بندی قابلیت‌ها و مزیت‌های نسبي استان‌ها
۷	شرح وظایف گروه برنامه‌ریزی، آمایش و بهره‌وری	مدیریت فرایند تهیه و تدوین برنامه پنج‌ساله و درازمدت استان

پس از کدگذاری مرحله اول و دستیابی به مضامین پایه، ۲۲ مضمون سازمان‌دهنده استخراج گردید. در جدول زیر، نمونه مضامین سازمان‌دهنده و پایه نشان داده شده است.

جدول ۳: نمونه مضامین سازمان‌دهنده و مضامین پایه (یافته‌های پژوهشگران)

ردیف	مضمون پایه	مضامین سازمان‌دهنده
۱	آماده‌سازی جهت انتشار نتایج طرح‌های آماری	آگاهی بخش
۲	راهبری و نظارت بر توسعه مشارکت بخش غیردولتی	راهبر
۳	تهیه و تنظیم، توزیع، ابلاغ، مبادله موافقت‌نامه و تخصیص اعتبارات استان در چارچوب ضوابط، بخشنامه‌ها و دستورالعمل‌های بودجه سنواتی	تنظیم‌کننده
۴	فراهم کردن امکان استفاده حداکثری از توان فنی و مهندسی دولتی و غیردولتی در استان	تسهیل‌گر
۵	بررسی و مبادله موافقت‌نامه‌های اعتبارات هزینه‌ای، تملک دارایی‌های سرمایه‌ای، تملک دارایی مالی و ردیف‌های متفرقه با دستگاه‌های اجرایی	تخصیص دهنده
۶	شناخت و اولویت‌بندی قابلیت‌ها و مزیت‌های نسبی استان‌ها	برنامه‌ریز
۷	مدیریت فرایند تهیه و تدوین برنامه پنج‌ساله و درازمدت استان	مدیر فرایند

در جدول زیر، کلیه مضامین سازمان‌دهنده مستخرج از مضامین پایه ارائه شده است.

جدول ۴: مضامین سازمان‌دهنده مستخرج از کدگذاری مرحله دوم (یافته‌های پژوهشگران)

ردیف	مضمون سازمان‌دهنده	ردیف	مضمون سازمان‌دهنده	ردیف	مضمون سازمان‌دهنده
۱	آگاهی بخش	۹	توانمندساز	۱۷	مدیر فرایند
۲	برنامه‌ریز	۱۰	توسعه‌دهنده	۱۸	مستندساز
۳	پیگیری‌کننده	۱۱	دبیر	۱۹	مشارکت‌کننده
۴	تحلیل‌گر	۱۲	راهبر	۲۰	مشرف و اشراف دهنده
۵	تخصیص دهنده	۱۳	طراح	۲۱	مطالعاتی
۶	تسهیلگر	۱۴	ظرف‌ساز	۲۲	ناظر و ارزیاب
۷	تصمیم‌ساز و مشاور	۱۵	هماهنگ‌کننده	-	-
۸	تنظیم‌کننده	۱۶	مجوزدهنده	-	-

در جدول زیر چهار مضمون فراگیر مستخرج از مضامین سازمان‌دهنده ارائه شده است.

جدول ۵: مضامین فراگیر مستخرج از مضامین سازمان‌دهنده

مضمون فراگیر	ردیف
مضامین سازمان‌دهنده	
تحلیل‌گر، مشرف و اشراف‌دهنده، ناظر و ارزیاب، مطالعاتی	۱
برنامه‌ریز، تخصیص‌دهنده، مشاور و تصمیم‌ساز، تنظیم‌کننده، مجوزدهنده، راهبر، هماهنگ‌کننده، مدیر فرایند، طراح	۲
پیگیری‌کننده، آگاهی‌بخش، دبیر، مستندساز	۳
تسهیلگر، توانمندساز، توسعه‌دهنده، مشارکت‌کننده، ظرفیت‌ساز	۴

در راستای تبیین و تشریح کلان نقش‌ها و نقش‌های احصاء شده مبتنی بر اسناد مورد بررسی وظایف هر نقش نیز استخراج گردیده است که در ادامه نشان داده می‌شود.

جدول ۶: کلان نقش حامی، نقش‌های زیر مجموعه و وظایف نقش‌ها (یافته‌های پژوهشگران)

وظایف نقش	نقش	کلان نقش
ایجاد تمهیدات لازم برای انجام امور هیدروگرافی و بررسی‌های جزر و مدی در سواحل استان	تسهیل‌گر	حامی
فراهم کردن امکان استفاده حداکثری از توان فنی و مهندسی دولتی و غیردولتی در استان		
فراهم کردن زمینه‌های لازم برای استفاده حداکثر از ظرفیت‌های اجرایی استان		
ایجاد زمینه‌های لازم و تشویق و توسعه مشارکت و سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی		
اتخاذ سیاست‌های مناسب جذب و رفع مشکل سرمایه‌گذاری‌ها و اقدامات توسعه‌ای بخش‌های دولتی و غیردولتی		
اتخاذ سیاست‌ها و ارتقای صادرات غیرنفتی استان	توانمندساز	
برنامه‌ریزی دوره‌های آموزشی کارمندان دولت		
توسعه و تجهیز منابع استانی با تأکید بر حذف وابستگی به درآمدهای نفت و گاز		
ارتقاء و تقویت ظرفیت کمی و کیفی پیمانکاران، مشاوران و کارشناسان استان		
برگزاری دوره‌های آموزشی کارمندان دولت		

وظایف نقش	نقش	کلان نقش
همکاری و نظارت در بررسی وضعیت نیروی انسانی مورد نیاز دستگاه‌های اجرایی استان و صدور مجوزهای استخدامی بر اساس اختیارات تفویض شده با هماهنگی دفتر بخشی ذی‌ربط مراجع ذی‌صلاح		
ایجاد شرایط مناسب به منظور ارتقای توان فنی، مهندسی و تخصصی عوامل اجرایی استان		
بررسی، تهیه و تدوین برنامه‌های توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی بلندمدت، میان‌مدت و کوتاه‌مدت استان	توسعه دهنده	
توسعه و تجهیز منابع استانی با تأکید بر حذف وابستگی به درآمدهای نفت و گاز		
ایجاد بستر مناسب جهت مشارکت دستگاه‌های دولتی و غیردولتی در برنامه‌ریزی منطقه‌ای و آمایش سرزمین		
ظرفیت‌سازی جهت استفاده از سازوکارهای مشارکت عمومی - غیردولتی در اجرای پروژه‌های استان	ظرفیت ساز	
ارائه گزارشات به شورای برنامه‌ریزی توسعه استان		
همکاری و مشارکت در نیازسنجی و تدوین مقررات فنی، بخشنامه‌های مرتبط، صلاحیت پیمانکاران و تهیه فهرست بها		
همکاری در تصمیم‌گیری و ساماندهی پروژه‌های عمرانی جدید استانی		
همکاری با شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان در راستای نظام فنی و اجرایی یکپارچه کشور		
مشارکت در طراحی نظام برنامه‌ریزی توسعه		
همکاری در ساماندهی آمارهای ثبتی مربوط به سازمان‌های اداری استان		
همکاری در انجام تحقیقات و بررسی‌های آماری		
همکاری با کارگروه تخصصی اشتغال و سرمایه‌گذاری در تدوین برنامه‌ها و سیاست‌های کلان استان	مشارکت کننده	
هماهنگی و همکاری با سازمان نقشه‌برداری کشور در خصوص نظارت و کنترل فنی بر خدمات نقشه‌برداری		
هماهنگی و همکاری در تأمین نقشه و اطلاعات مکانی مورد نیاز دستگاه‌های اجرایی استانی		
همکاری با سازمان نقشه‌برداری کشور در تهیه اطلاعات مورد نیاز استانی برای اطلس‌های ملی و استانی		

وظایف نقش	نقش	کلان نقش
همکاری و هماهنگی در اجرای وظایف کمیته تخصصی نام‌نگاری و یکسان‌سازی نام‌های جغرافیایی ایران در سطح استان		

جدول ۷: کلان نقش دیده بان، نقش‌های زیر مجموعه و وظایف نقش‌ها (یافته‌های پژوهشگران)

وظایف نقش	نقش	کلان نقش
تهیه حساب‌های منطقه‌ای	تحلیل - گر	دیده بان
بررسی راه‌های تجهیز و جذب منابع و پس‌اندازهای بخش غیردولتی در استان		
تشکیل جلسات مربوط به بررسی طرح‌های سرمایه‌گذاری و معرفی طرح‌های تأیید شده به بانک‌های عامل		
بررسی چگونگی و نقش سرمایه‌گذاری‌های بخش غیردولتی و مشارکت‌های عمومی و غیردولتی در اقتصاد استان		
مدیریت فرایند بررسی، ارزیابی و جمع‌بندی دیدگاه‌های استان در خصوص مکان‌های اجرایی پروژه‌ها		
بررسی، تأیید و تصویب اسناد توسعه‌ای و برنامه‌های توسعه استان		
بررسی و نظارت بر توسعه اقتصادی و اجتماعی متعادل استان		
بررسی گزارش عملکرد برنامه و بودجه استانی		
بررسی و تصویب سیاست‌ها و اولویت‌های تعیین پروژه‌های اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان		
تجزیه و تحلیل نتایج طرح‌های آماری استانی		
اجرای فعالیت‌های آماری در چارچوب نظام آماری کشور، تهیه نقشه و ارائه اطلاعات مکانی استان	مشرف و اشراف - دهنده	
اجرای طرح‌های آماری و سرشماری		
ایجاد پایگاه اطلاعاتی برای تمرکز اسناد و مدارک اقتصادی و اجتماعی استان		
اطلاع‌رسانی آماری		
ارائه اطلاعات مکانی		
ارائه اطلاعات جغرافیایی ملی		
جمع‌آوری آمار و اطلاعات در استان‌ها		

وظایف نقش	نقش	کلان نقش	
فراوری و پردازش داده‌های آماری و حساب‌های منطقه‌ای			
تهیه و به‌هنگام‌سازی نقشه و اطلاعات مکانی پایه مورد نیاز استان			
تأمین نقشه و اطلاعات مکانی متناسب با وظایف سازمان برنامه و بودجه کشور			
توسعه زیرساخت داده‌های مکانی (SDI)			
حفظ و توسعه شبکه‌های ارتفاعی و مسطحاتی و ایستگاه‌های دائم تعیین موفیت ماهواره‌ای			
تهیه و تدوین طرح آمایش سرزمینی استان در چارچوب ضوابط ملی آمایش کشور			
تهیه فهرست پایه استانی برای رشته‌های گوناگون			
ارائه سفارش‌های لازم برای سامانه‌های اطلاعات جغرافیایی سازمان استان			
جمع‌آوری آمارهای ثبتي جهت انتشار آمارنامه استان			
به‌هنگام‌سازی چهارچوب‌های آماری			
تهیه اطلاعات حساب‌های منطقه‌ای استانی			
ارائه خدمات آماری مورد نیاز سازمان‌های اداری و متقاضیان استانی			
بررسی مستمر وضعیت بازار کار استان و تشکیل بانک اطلاعاتی			مطالعاتی
بررسی مستمر میزان تاثیرگذاري سرمایه‌گذاري‌های دولتي و تسهیلات تکلیفی			
مطالعه روش‌های نوین برنامه‌ریزی اقتصادی در سطح استان			
ارائه گزارش ارزیابی‌های مستمر به استاندار و اعضای شورا	ناظر و ارزیاب		
نظارت بر انجام وظایف و ارزیابی عملکرد شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان			
نظارت و ارزیابی برنامه و بودجه استان			
نظارت بر اجرای طرح‌های عمرانی و فنی (تملك دارایی‌های سرمایه‌ای) ملی و استانی و گزارش‌گیری از پیشرفت برنامه‌ها و ارزیابی آنها			
بررسی و تعیین صلاحیت و رتبه‌بندی و ارزشیابی پیمانکاران، مشاوران و کارشناسان استان			
نظارت و ارزشیابی جامع مدیریت عملکرد اعم از برنامه‌ها، سیاست‌ها، فرایندها، فعالیت‌ها و پروژه‌ها در سطح استان			
نظارت بر اجرای نظام فنی و اجرایی، تدوین ضوابط و معیارهای فنی، در سطح استان			
نظارت بر اجرای تشکیلات مصوب دستگاه‌های اجرایی استان به منظور انطباق وضعیت نیروی انسانی با تشکیلات سازمان			

وظایف نقش	نقش	کلان نقش
مدیریت راهبری و نظارت بر اجرای برنامه‌های دولت الکترونیک در دستگاه‌های اجرایی استان با توجه به سیاست‌های کلان کشور و بخشنامه‌ها و آیین‌نامه‌های ابلاغی		
نظارت و اقدامات صورت گرفته درباره راستای واگذاری فعالیت‌های مربوط به خدمات فرهنگی اجتماعی رفاهی و سایر امور دستگاه اجرایی به بخش غیر دولتی بر اساس روش‌های تعیین شده در قانون و مقررات ذی‌ربط		
نظارت بر نحوه اجرای روش‌های عمومی دستگاه‌های اجرایی و روش‌ها و رویه‌های اختصاصی ابلاغی از سوی دستگاه مرکزی توسط دستگاه‌های اجرایی استان		
همکاری و نظارت در بررسی وضعیت نیروی انسانی مورد نیاز دستگاه‌های اجرایی استان و صدور مجوزهای استخدامی بر اساس اختیارات تفویض شده با هماهنگی دفاتر بخشی ذی‌ربط مراجع ذی‌صلاح		
نظارت بر حسن اجرای ضوابط و مقررات ارزشیابی کارکنان در دستگاه‌های اجرایی استان و سایر قوانین و مقررات استخدامی آیین‌نامه انتصابات و انتخاب مدیران		
نظارت بر اجرای صحیح طرح تکریم و استقرار سلامت اداری در دستگاه‌های اجرایی استان و سنجش سالیانه آنها		
مدیریت فرایند ارزیابی عملکرد دستگاه‌های اجرایی استان به منظور تحلیل عملکرد آنها و تحلیل نتایج ارزیابی برای پیشنهاد اصلاحی در زمینه مدیریت و روش انجام کار		
نظارت بر فرایند سنجش میزان رضایتمندی ارباب رجوع از خدمات دستگاه اجرایی استان		
نظارت بر انجام وظایف دبیرخانه شورای راهبری توسعه مدیریت استان، ستاد شهید رجایی، کارگروه سازماندهی فضای اداری و پیگیری مصوبات		
نظارت بر میز خدمت دستگاه‌های اجرایی استان		
نظارت بر کارگروه‌های توسعه مدیریت دستگاه‌های اجرایی استان		
نظارت بر فرایند جذب و به‌کارگیری نیروی انسانی دستگاه‌های اجرایی استان		
پایش و ارزیابی یکپارچه پیشبرد برنامه اقتصاد مقاومتی		
نظارت بر عملکرد بودجه دستگاه‌های اجرایی استان		
نظارت بر طرح‌ها و پروژه‌های ملی و استانی		
ارزیابی عملکرد سالانه دستگاه‌های اجرایی استان		
ارزیابی توسعه و رصد آمایش سرزمین		
نظارت و ارزیابی برنامه و بودجه استان		

وظایف نقش	نقش	کلان نقش
نظارت بر اجرای طرح‌های عمرانی و فنی (تملک دارایی‌های سرمایه‌ای) ملی و استانی و گزارش‌گیری از پیشرفت برنامه‌ها و ارزیابی آن‌ها		
نظارت بر اجرای نظام فنی و اجرایی، تدوین ضوابط و معیارهای فنی، در سطح استان		
بررسی و تعیین صلاحیت و رتبه‌بندی و ارزشیابی پیمانکاران، مشاوران و کارشناسان استان و ارتقاء و تقویت ظرفیت کمی و کیفی آن‌ها		
نظارت و ارزشیابی جامع مدیریت عملکرد اعم از برنامه‌ها، سیاست‌ها، فرایندها، فعالیت‌ها و پروژه‌ها در سطح استان		
نظارت عالی بر پروژه‌های ملی در مراحل مطالعه، اجرا، بهره‌برداری و نگهداری در سطح استان و ارائه گزارش به مراجع ذی‌ربط		
نظارت و ارزشیابی طرح‌ها و پروژه‌ها به منظور استقرار نظام مدیریت پروژه و رعایت موازین HSE و پایداری محیط زیست		
اصلاح و تصویب نقشه‌ها و مشخصات فنی همسان برای استان		
بررسی اشکالات و موانع اجرایی طرح‌های مطروحه		
نظارت و ارزشیابی فعالیت‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی استان		
نظارت و ارزشیابی بر فعالیت‌ها		
نظارت بر انجام آمارگیری‌ها و سرشماری‌ها		
نظارت و ارزشیابی فعالیت‌های اقتصادی استان		
ارزیابی عملکرد بخش‌های اقتصادی و عمرانی استان		
نظارت و پیگیری مستمر بر به‌هنگام‌سازی شاخص‌های مربوط به توزیع تسهیلات بین بخش‌های گوناگون اقتصادی و مناطق شهرستان‌های استان		

جدول ۸: کلان نقش هادی، نقش‌های زیر مجموعه و وظایف نقش‌ها (یافته‌های پژوهشگران)

وظایف نقش	نقش	کلان نقش
تهیه دستور کار و برنامه زمان‌بندی دستور کار شورا در استان	برنامه‌ریز	هادی
تهیه و هماهنگی برنامه‌های سالانه کارگروه‌ها		
بررسی، تهیه و تدوین برنامه‌های توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی بلندمدت، میان‌مدت و کوتاه‌مدت استان.		

وظایف نقش	نقش	کلان نقش
بررسی، تهیه و تدوین برنامه‌ها و سیاست‌های اجرایی امور اشتغال و سرمایه‌گذاری در استان		
تهیه برنامه‌ها و اسناد توسعه استان		
انجام محاسبات قیمت		
بررسی، تهیه و تدوین برنامه‌ها و سیاست‌های اجرایی امور اشتغال و سرمایه‌گذاری در استان		
بررسی و اتخاذ تصمیم در خصوص پیشنهادهای ارسالی دستگاه‌های اجرایی استان		
انجام امور مربوط به برنامه‌ریزی منطقه‌ای، تهیه طرح‌های آمایش، تدوین گزارش‌های سالانه، تدوین و تلفیق برنامه‌های استان		
تهیه و تدوین برنامه توسعه استان		
تهیه و تدوین برنامه‌ها و سیاست‌های کلان استان		
تهیه و تدوین بودجه پیشنهادی استان و بخش‌های گوناگون استان		
تصویب طرح‌های توسعه و عمران شهرستان و روستا		
تصویب طرح‌های جامع شهرها		
شناخت و اولویت بندی قابلیت‌ها و مزیت‌های نسبی استان‌ها		
مدیریت فرایند تهیه و تدوین برنامه پنج‌ساله و درازمدت استان		
تهیه و تدوین برنامه‌ها و سیاست‌های کلان جمعیت، آمایش، محیط زیست		
تهیه و تدوین برنامه‌ها و سیاست‌های کلان امور اشتغال و سرمایه‌گذاری		
بررسی و تصویب توزیع اعتبارات هزینه استان		
توزیع اعتبار، مبادله موافقتنامه و تخصیص اعتبارات		
توزیع اعتبارات استانی مطابق با ضوابط و مقررات ابلاغی		
بررسی و مبادله موافقت نامه‌های اعتبارات هزینه‌ای، تملک دارایی‌های سرمایه‌ای، تملک دارایی مالی و ردیف‌های متفرقه با دستگاه‌های اجرایی	تخصیص دهنده	
انجام امور مربوط به تخصیص اعتبارات		
بررسی پیشنهادات شهرستان‌ها	مشاور و تصمیم ساز	
ارائه راهکار و مشاوره‌های کارشناسی به بخش‌های دولتی و غیردولتی با هدف کاربردی کردن اهداف توسعه استان		
بررسی و اتخاذ تصمیم در خصوص تعیین نوع قراردادها		

وظایف نقش	نقش	کلان نقش
تهیه و تنظیم، توزیع، ابلاغ، مبادله موافقتنامه و تخصیص اعتبارات استان در چارچوب ضوابط، بخشنامه‌ها و دستورالعمل‌های بودجه سنواتی	تنظیم کننده	
تهیه و تنظیم، توزیع، ابلاغ، مبادله موافقتنامه و تخصیص اعتبارات استان در چارچوب ضوابط، بخشنامه‌ها و دستورالعمل‌های بودجه سنواتی		
هماهنگی و راهبری نظام برنامه‌ریزی استان در چارچوب نظام برنامه‌ریزی کشور		
راهبری امور توسعه مدیریت و سرمایه انسانی در سطح دستگاه‌های اجرایی استان		
راهبری استقرار دولت الکترونیک، چرخه بهره‌وری و نظام‌های نوین مدیریتی در سطح استان		
راهبری فعالیت‌های آماری در چارچوب نظام آماری کشور، تهیه نقشه و ارائه اطلاعات مکانی استان		
مدیریت راهبری اجرای برنامه‌های دولت الکترونیک در دستگاه‌های اجرایی استان با توجه به سیاست‌های کلان کشور و بخشنامه‌ها و آیین‌نامه‌های ابلاغی		
راهبری میز خدمت دستگاه‌های اجرایی استان		
راهبری کارگروه‌های توسعه مدیریت دستگاه‌های اجرایی استان		
راهبری پژوهش دستگاه‌های اجرایی استان		
راهبری فضاها و ساختمان‌های اداری		
بررسی و شناخت نارسایی‌ها و مشکلات دستگاه‌های اجرایی استان در زمینه توسعه و مدیریت سرمایه انسانی	راهبر	
اجرای نظام فنی و اجرایی در طرح‌ها و پروژه‌های سرمایه‌گذاری		
هدایت، ساماندهی و مدیریت بر فعالیت‌های نقشه‌برداری در استان		
هماهنگی و راهبری نظام برنامه‌ریزی استان در چارچوب نظام برنامه‌ریزی کشور		
راهبری امور توسعه مدیریت و سرمایه انسانی در سطح دستگاه‌های اجرایی استان		
راهبری استقرار دولت الکترونیک، چرخه بهره‌وری و نظام‌های نوین مدیریتی در سطح استان		
راهبری و اجرای فعالیت‌های آماری در چارچوب نظام آماری کشور، تهیه نقشه و ارائه اطلاعات مکانی استان		
ساماندهی، اجرا، استخراج و نظارت بر سرشماری‌های عمومی و تخصصی		
ساماندهی، اجرا، استخراج و نظارت بر آمارگیری‌های نمونه‌ای		
راهبری و نظارت بر توسعه مشارکت بخش غیردولتی		

وظایف نقش	نقش	کلان نقش
تهیه و تدوین طرح آمایش سرزمینی استان در چارچوب ضوابط ملی آمایش کشور متناسب با ظرفیت‌ها و امکانات جغرافیایی استان	طراح	
تعیین شاخص‌ها و عناوین اطلاعاتی مورد نیاز مطالعات و برنامه‌ریزی توسعه		
بررسی و ارائه روش‌ها و الگوهای مناسب برنامه‌ریزی		
تهیه و تدوین راهبرد توسعه استان		
تعیین شاخص‌ها و عناوین اطلاعاتی مورد نیاز مطالعات و برنامه‌ریزی‌های توسعه‌ای		
همکاری و نظارت در بررسی وضعیت نیروی انسانی مورد نیاز دستگاه‌های اجرایی استان و صدور مجوزهای استخدامی بر اساس اختیارات تفویض شده با هماهنگی دفاتر بخشی ذی‌ربط مراجع ذی‌صلاح	مجوز دهنده	
احراز صلاحیت مدرسان دوره‌های آموزشی کارمندان دولت		
اعتبارسنجی مراکز و مؤسسات آموزشی در حیطه‌های گوناگون		
تشخیص صلاحیت و رتبه‌بندی عوامل نظام فنی اجرایی (ساجات)		
تهیه ضرایب منطقه‌ای جهت پیش‌بینی در قراردادهای برای مناطق گوناگون استان	مدیر فرایند	
مدیریت فرایند اجرای برنامه‌ها و طرح‌های حوزه اصلاح نظام اداری، استقرار نظام نوین مدیریتی، توسعه فناوری اطلاعات و دولت الکترونیک نوسازی اداری و مصوبات شورای عالی اداری در دستگاه اجرایی و ارائه گزارش‌های لازم به مراجع ذی‌صلاح		
مدیریت فرایند بررسی و تایید تغییرات و اصلاحات تشکیلاتی دستگاه‌های اجرایی استان در سقف پست‌های سازمانی مصوب ابلاغی و در چارچوب اختیارات تفویض شده		
مدیریت فرایند اجرای برنامه‌های توسعه منابع انسانی در دستگاه‌های اجرایی استان در حوزه‌های آمار و برنامه‌ریزی نیروی انسانی و جذب آنها برنامه‌ریزی آموزشی توسعه و ارتقای کیفی کارکنان و ارزیابی عملکرد آنها		
مدیریت فرایند ارزیابی عملکرد دستگاه‌های اجرایی استان به منظور تحلیل عملکرد آنها و تحلیل نتایج ارزیابی برای پیشنهاد اصلاحی در زمینه مدیریت و روش انجام کار		
پیشبرد فرایند تهیه و تدوین طرح پایه آمایش استان		
پیشبرد فرایند تهیه و به‌هنگام سازی سازمان قضایی استان		
مدیریت فرایند ایجاد و به‌روزرسانی پایگاه اطلاعات جغرافیایی استان		

وظایف نقش	نقش	کلان نقش
مدیریت فرایند تهیه شناسنامه اقتصادی و اجتماعی شهرستان‌ها		
مدیریت فرایند تهیه و تدوین گزارش‌های سالانه اقتصادی و اجتماعی کلان استان		
مدیریت فرایند شناسایی ظرفیت‌های بالقوه استان در بخش‌های اقتصادی		
حل اختلاف میان عوامل اجرایی	هماهنگ	
هماهنگی انجام وظایف شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان	کننده	
هماهنگی و راهبری نظام برنامه‌ریزی استان در چارچوب نظام برنامه‌ریزی کشور		

جدول ۹: کلان نقش مجری، نقش‌های زیر مجموعه و وظایف نقش‌ها (یافته‌های پژوهشگران)

وظایف نقش	نقش	کلان نقش
آماده‌سازی جهت انتشار نتایج طرح‌های آماری	آگاهی بخش	
برنامه‌ریزی اقدامات آموزشی، ترویجی و اطلاع‌رسانی فرایند مشارکت عمومی - خصوصی		
پیگیری انجام وظایف شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان	پیگیری کننده	
نظارت بر انجام وظایف دبیرخانه شورای راهبری توسعه مدیریت استان، ستاد شهید رجایی، کارگروه سازماندهی فضای اداری و پیگیری مصوبات		
پیگیری و اجرای مصوبات ذی‌ربط شورای برنامه‌ریزی توسعه استان		
پیگیری امور مربوط به تحقق وصول درآمدهای دستگاه‌های اجرایی		
دبیری کارگروه اقتصاد، اشتغال و سرمایه‌گذاری استان	مجری	
دبیری کارگروه آموزش، پژوهش، فناوری و نوآوری استان		
انجام وظایف دبیرخانه‌ای «گروه کاری کاربران نقشه و اطلاعات مکانی» در سطح استان		
انجام امور دبیری کمیته آمایش، جمعیت و محیط زیست		دبیر
مدیریت امور دبیرخانه‌ای ستاد فرماندهی اقتصاد مقاومتی		
دبیری شورای برنامه‌ریزی و توسعه و شورای فنی استان.		
دبیری شورای برنامه‌ریزی و توسعه و شورای فنی استان.		
ارائه گزارش سالانه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی	مستندساز	
تهیه و تدوین گزارش عملکرد مرتبط با بودجه		

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

کیفیت نقش‌آفرینی نظام حکمرانی در دستیابی به توسعه در دو سطح حکمرانی ملی و محلی قابل‌تحلیل است. هرچند شرط لازم برای اجرای سیاست‌های توسعه، وجود دولتی متمرکز و کارآمد در قلب نظام حکمرانی هر جامعه‌ای است، اما در صورتی که مشارکت توده مردم و نخبگان سیاسی و اجتماعی را رکن کلیدی در اجرای موفق سیاست‌های توسعه بدانیم، حضور مؤثر و اساسی دولت‌های محلی نیز مهم و سرنوشت‌ساز دانسته می‌شود. از این رو، توسعه علاوه بر دولت ملی با ظرفیت، نیازمند دولت‌های محلی کارآمد و اثربخش نیز است و از اینجا نقش کلیدی استانداران به‌عنوان رکن محوری در حکمرانی محلی ایران مورد توجه جدی قرار خواهد گرفت. هدف تحقیق حاضر دستیابی به چهارچوب مفهومی در زمینه نقش‌آفرینی سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان به‌عنوان مرکز طراحی و راهبری برنامه توسعه در حکمرانی محلی استان محور است. بدین منظور در این تحقیق با گردآوری و تحلیل اسناد مربوطه با روش تحلیل مضمون، چهارچوب مفهومی از نقش سازمان‌های مدیریت و برنامه‌ریزی استان طراحی شده است.

نتایج بررسی اسناد مرتبط با وظایف سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان نشان می‌دهد که این سازمان چهار نقش کلان شامل دیده‌بان، هادی، مجری و حامی را برعهده دارد. در نقش دیده‌بانی، زیرنقش‌هایی شامل تحلیل‌گر، مشرف و اشراف‌دهنده، ناظر و ارزیاب و مطالعاتی این سازمان را در مقام ناظری هوشمند و هوشیار نسبت به گذشته، حال و آینده توسعه استان به تصویر می‌کشد. کلان‌نقش هادی شامل زیرنقش‌های برنامه‌ریز، تخصیص‌دهنده، تصمیم‌ساز، تنظیم‌کننده، مجوزدهنده، راهبر، هماهنگ‌کننده، مدیر فرایند و طراح است و بیانگر نقش راهبردی این سازمان در سامان‌دهی به مجموعه فعالیت‌های کلیدی نظام اداری در مقیاس استانی است. کلان‌نقش مجری با زیرنقش‌های پیگیری‌کننده، اطلاع‌رسان، دبیر و مستندساز نشان‌دهنده این است که سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان فعالیت‌های انحصاری و درعین‌حال کلیدی را در توسعه استانی برعهده دارد و می‌تواند به‌واسطه ارائه این خدمات به دیگران، بهره‌وری نظام اداری استان را افزایش دهد. کلان‌نقش حامی با زیرنقش‌های تسهیلگر، توانمندساز، توسعه‌دهنده، مشارکت‌کننده، مشاور و ظرفیت‌ساز بیانگر نقش شتاب‌دهنده این سازمان بوده و نشان می‌دهد که نقطه تحول و تغییرات مثبت پایدار در توسعه استان در گروه کیفیت عملکرد سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان است.

فهرست منابع

الف) منابع فارسی

۱. آبیاری، منصور و همکاران (۱۳۹۶). نقش حکومت‌های محلی در فرایند توسعه سیاسی مطالعه موردی، فصلنامه سیاست جهانی، ۶ (۱)، ۱۹۳-۱۵۹.
۲. احمدی، حسین و مالکی، فائزه (۱۳۹۴). سیاست‌گذاری در آموزش عالی با رویکرد حکمرانی خوب، انتشارات مشکوه دانش.
۳. پناهی، اسماعیل؛ آرای، وحید و جمشیدی، مینا (۱۴۰۰). الگوی حکمرانی توسعه اقتصادی (مورد مطالعه: استان آذربایجان غربی)، پژوهش‌های مدیریت راهبردی، ۲۷ (۸۰).
۴. رجیبی، حاجیه و عرب، آسیه (۱۳۹۸). تأثیر حکمرانی خوب بر سلامت سازمانی با توجه به نقش میانجی رفتار سیاسی، چشم‌انداز مدیریت دولتی، ۳ (۳).
۵. سنجرانی، زهره (۱۳۹۶). تحلیل میزان تحقق الگوی مناسب حکمروایی خوب در مدیریت روستایی (مطالعه موردی: روستاهای شهرستان زهک)، پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه زابل.
۶. صفار، محمد (۱۳۹۶). حکمرانی محلی؛ چارچوب نهادی تطبیقی، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، شماره مسلسل ۱۳۷۶۳.
۷. عالمیان، علی‌اکبر (۱۳۹۷). حکومت علوی؛ تبلور کارآمدی، نشر فرهنگ پویا، ۳ (۱۲).
۸. غفاری، مسعود و رستم‌پور، محمد (۱۳۹۹). نسبت تمرکزگرایی و حکمرانی خوب در دولت‌های نهم و دهم، فصلنامه علمی، ۱۱ (۱)، ۱۷۷-۱۵۵.
۹. فروغی ابری، علی‌اصغر و سهامی، فرهاد (۱۳۹۳). بررسی و تحلیل عوامل مؤثر بر تمرکزگرایی در تاریخ معاصر ایران در دو مقطع انقلاب مشروطه و انقلاب اسلامی، فصلنامه ژرفا پژوه، ۲ (۲ و ۳)، ۱۴۶-۱۱۶.
۱۰. میرزاده کوه‌شاهی، مهدی (۱۴۰۱). تحلیل چالش‌ها و مسائل امنیتی استان هرمزگان از منظر حکمرانی محلی، فصلنامه مطالعات راهبردی، ۹۸.

ب) منابع انگلیسی

1. Biswas, R., Jana, A., Arya, K., & Ramamritham, K. (2019). A goodgovernance framework for urban management. *Journal of Urban Management*, 8(2), 225-236.

2. Escribano, G., Paredes-Gazquez, J., & San-Martín, E. (2020). The European Union and the good governance of energy resources: Practicing what it preaches?. *Energy Policy*, 147, 111884.
3. Foley, C. F., Goldsmith-Pinkham, P., Greenstein, J., & Zwick, E. (2018). Opting out of good governance. *Journal of Empirical Finance*, 46, 93-110.
- Gilbert Niyongabo, (2003). Trade openness policy, Quality of institutions and economic growth. University Auvergne Clermont,
4. Frrand, France. Hopper, T. (2017). Neopatrimonialism, good governance, corruption and accounting in Africa. *Journal of Accounting in Emerging Economies*.
5. Omri, A., & Mabrouk, N. B. (2020). Good governance for sustainable development goals: Getting ahead of the pack or falling behind?. *Environmental Impact Assessment Review*, 83, 106388.

The role-playing framework of the management and planning organizations of the provinces

Ali Torabi Kalate Ghazi¹, Mohsen Keshavarz²

Abstract

Government managers and experts have realized that the traditional approaches to community management and the use of centralized and inflexible structures are not the answer to today's complex conditions; On the other hand, although good governance follows a series of common and universal principles and procedures that do not depend on a specific geographical environment or time period, a significant part of governance principles and procedures are always influenced by environmental considerations and depend on specific time and place conditions.

The social and cultural conditions of the present era, the maturity of political and social participation of the people, as well as the general demand for participatory governance models, have provided the ground for providing governance models that fit these requirements. In this regard, one of the important strategies of transformation in governance was identified, structural decentralization and transfer of affairs to the people.

One of the structures and, in other words, institutions that play a role in governance, is an organization called the Province Management and Planning Organization. According to the official documents, in order to realize the provincial governance, this organization has a description of duties and authorities and records of various services.

In order to explain the provincial governance more clearly, this research has explained the roles of the management and planning organizations of the provinces. In order to achieve this goal, the content analysis of the published documents and the opinion of experts in the focus group have been used. The findings of the research showed that, based on the studied documents, 185 basic themes, 22 organizing themes and 4 comprehensive themes under the titles of scout, conductor, executive and supporter can be imagined for the management and planning organization of the province.

Keywords: governance, people, people's role in governance, local governance

1. Ph.D. in Public Administration, Allameh Tabatabai University, member of the academic staff, Faculty of Management, Imam Hossein University, Tehran, Iran.

2. Ph.D. in Economics, Mazandaran University, Imam Hossein University Research Faculty, Tehran, Iran.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی